

„DAJ MI PIĆ...” – SPOTKANIE JEZUSA Z SAMARYTANKĄ

Praca jest próbą egzegezy perykopy czwartego rozdziału czwartej Ewangelii – spotkania Jezusa z kobietą z Samarii. Wspomniany epizod z życia Jezusa umieszcza w Ewangelii wyłącznie święty Jan. Apostoł w swoim dziele mocno akcentuje sceny osobistych spotkań poszczególnych jednostek z Jezusem (charakterystyczny element tradycji Janowej)¹.

Tło starotestamentalne

Egzegeta J. -L. Ska zwraca uwagę na Stary Testament, będący podłożem do pełniejszego odczytania przesłania dialogu Jezusa z Samarytanką oraz pomocą w zrozumieniu związku między pytaniem o wodę żywą i o męża (4, 7.16), problemu miejsca kultu (4, 20) i przejścia od ziarna do żniwa w wypowiedzi Jezusa (4, 31-48)².

Pięcioksiąg zawiera trzy opowiadania biblijne związane ze sceną przy studni: misja Abrahama szukającego małżonki dla Izaaka (Rdz 24), spotkanie Jakuba z Rachelą (Rdz 29, 1-14) i ucieczka Mojżesza do kraju Madian, gdzie spotyka się z siedmioma córkami kapłana Reuela (Wj 2, 15-22). Wspomniane fragmenty zbudowane są według identycznego schematu: opis podróży do obcej ziemi i zatrzymanie przy studni, przyjście kobiety (lub kilku kobiet) do studni, rozmowa, prośba o wodę / podanie wody / napojenie trzody, powrót dziewczyny do domu, zaproszenie człowieka spotkanego przy studni przez jej rodziców, małżeństwo³.

Powyższe przykłady wysuwają wniosek, że kobieta przychodząca do studni jest przyszłą małżonką, zaś samo spotkanie kończy się małżeństwem. Dla proroków małżeństwo jest obrazem przymierza Boga z Izraelem, zatem perykopa może ukazywać Jezusa jako mesjańskiego oblubieńca przychodzącego zawrzeć przymierze z całą ludzkością⁴.

Perykopa o Samarytance nie kończy się opisem małżeństwa, nawiązuje natomiast do obrazu niewiernej małżonki z Księgi Ozeasza (2, 4-25). Pierwszym tłem dla słów Jezusa: „Daj mi pić!” (J 4, 7) jest wypowiedź z Księgi Ozeasza: „Pobiegnę za swymi kochankami, co chleb mi dają i wodę, wełnę, len, oliwę i napój” (2, 7). Interpretacja może sugerować, że „podanie wody” oznacza gest objawienia przyszłego albo prawdziwego

¹ B. Urbanek, *Ewangelia według Świętego Jana*, Katowice 2020, s. 6.

² S. Mędała, *Ewangelia według św. Jana (rozdziały 1-12)*, Częstochowa 2010, s. 450.

³ S. Mędała, *Ewangelia według św. Jana (rozdziały 1-12)*, Częstochowa 2010, s. 451.

⁴ B. Urbanek, *Ewangelia według Świętego Jana*, Katowice 2020, s. 77

małżonka⁵. Drugie tło stanowi obraz rajy i obietnic prorockich na czasy ostateczne, o czym świadczą: rzeka nawadniająca ogród Boże (Rdz 2, 10), obecność Boża zapewnia bezpieczeństwo i dostatek wody (Ps 46, 5), wypłynięcie życiodajnej wody spod przyszłej świątyni (Ez 47, 1-12), wypłynięcie w czasach ostatecznych wód żywych z Jerozolimy (Za 14, 8)⁶.

Struktura literacka – warstwa narracyjna

Do głównych tematów dialogu Jezusa z Samarytanką zalicza się: wodę (wersety 6-15), kult (wersety 20-25) oraz tożsamość Jezusa⁷. W układzie tekstu wyróżnia się: wstęp (4, 1-6), sceny dialogu z Samarytanką (4, 7-26), rozmowę Jezusa z uczniami (4, 27-38) i epilog wskazujący na wiarę Samarytan (4, 39-42)⁸.

Ksiądz Henryk Witczyk dokonuje podziału perykopy ze względu na sposób ukazania Jezusa, wyróżniając: usytuowanie dialogu Jezusa Samarytanką i uczniami (1-6), dialog Jezusa z Samarytanką – Jezus Siewcą (objawicielem) (7-26) oraz dialog Jezusa z uczniami – Jezus i uczniowie jako Żniwiarze, Jezus rozpoznany jako Zbawiciel świata (27-42)⁹.

Powyższy podział wskazuje budowę części dialogowej na zasadzie dyptyku, gdzie pierwsze skrzydło ukazuje trud Jezusa-Siewcy, Objawiciela, a drugie przedstawia narastającą radość Żniwiarzy (Jezusa i uczniów). W pierwszej części można wyróżnić dwa mniejsze bloki o charakterystycznej strukturze dialogu, prowadzącego do objawienia prawdy o Chrystusie:

1. Wersety 7-15:
 - a. Podanie tematu: Jezus prosi o wodę (ww. 7-9)
 - kobieta przychodzi czerpać wodę (w. 7a),
 - Jezus prosi o wodę (w. 7b-8),
 - kobieta zdziwiona pyta: „Jakże Ty prosisz mnie ... abym dała ci się napić” (w. 9).
 - b. Objawienie: Jezus daje wodę żywą (ww. 10-15)

⁵ B. Urbanek, *Ewangelia według Świętego Jana*, Katowice 2020, s. 77.

⁶ S. Mędała, *Ewangelia według św. Jana (rozdziały 1-12)*, Częstochowa 2010, s. 451.

⁷ B. Urbanek, *Ewangelia według Świętego Jana*, Katowice 2020, s. 73.

⁸ S. Mędała, *Ewangelia według św. Jana (rozdziały 1-12)*, Częstochowa 2010, s. 451.

⁹ H. Witczyk, *Jezus przynosi Ewangelię Samarii*, „Verbum Vitae” 10 (2006), s. 117.

- pierwsze objawienie się (tajemnicze) Jezusa: dar wody żywej udzielany w czasie terażniejszym (w. 10); niezrozumienie ze strony kobiety: „skąd weźmiesz wody żywej?” (ww. 11-12),
 - drugie objawienie się Jezusa: przysły dar wody żywej (ww. 13-14); nowe niezrozumienie ze strony kobiety (w. 15).
2. Wersety 16-26 – kwestia posiadania męża przez kobietę, a w sensie duchowym pragnienie przyjścia Mesjasza. Blok oparty na dialogach:
- a. O miejscu prawdziwego kultu (ww. 20-24)
 - (Kobieta) Podanie tematu (w. 20): czy na tej górze, czy w Jerozolimie;
 - (Jezus) Objawienie (ww. 21-24): „w Duchu i Prawdzie należy sprawować kult”.
 - b. O przychodzącym Mesjaszu (ww. 25-26)
 - (Kobieta) Podanie tematu (w. 25): „Mesjasz przyjdzie i nam objawi”;
 - (Jezus) Objawienie (w. 26): „Ja Nim jestem”¹⁰.

Perykopa porusza kwestię sporu między Żydami a Samarytanami, których nazwa pochodzi od czasownika *šamar*, czyli strzec (głównie Prawa). Konflikt z Żydami sięga I połowy VIII wieku przed Chrystusem, kiedy po roku 722 przed Chrystusem Królestwo Północne znalazło się w niewoli asyryjskiej. Doszło wówczas do synkretyzmu religijnego z wierzeniami Asyryjczyków (2 Krl 17, 24-41). Narodził się problem wiary Samarytan, którzy uważali się za wiernych Jahwe, zaś mieszkańców Królestwa Judei za odstępców¹¹: „Jakże Ty, będąc Żydem, prosisz mnie Samarytankę (bym Ci dała) się napić? Żydzi bowiem i Samarytanie unikają się nawzajem” (J 4, 9). Wrogość pomiędzy narodami pogłębiła się za czasów Nehemiasza, kiedy odrzucono propozycję Samarytan przy odbudowie świątyni jerozolimskiej i murów miasta. W odwecie utrudniali oni pracę na wszelkie sposoby i wybudowali swoją świątynię na Górze Garizim. Całkowity rozłam między Samarytanami a Żydami nastąpił po zburzeniu świątyni Samarytan przez Jana Hirkana – władcę dynastii hasmonejskiej¹².

¹⁰ H. Witczyk, *Jezus przynosi Ewangelię Samarii*, „Verbum Vitae” 10 (2006), s. 118-119.

¹¹ S. Włodarczyk, *Dialog jako metoda nauczania Jezusa*, „Pedagogika Katolicka” 8 (1/2011), s. 81.

¹² S. Włodarczyk, *Dialog jako metoda nauczania Jezusa*, „Pedagogika Katolicka” 8 (1/2011), s. 80-81.

Warstwa narracyjna zawiera przedstawienie osób i ich przebywania (Jezus siedzi, Samarytanka przychodzi). Dialog jest prosty, złożony z wymiany zdań Jezusa i Samarytanki. Perykopa należy do gatunku wspomnień ilustrujących obraz ziemskiej działalności Jezusa. Jezus przekracza wytyczone granice kulturowe oddzielające poszczególne rasy i narody, wskazując na ostateczną jedność w Duchu. Samarytankę można porównać do misjonarki, mającej szerzyć słowo Jezusa.

Kontekst literacki

Wątki poruszane w rozdziałach poprzedzających perykopę:

- tożsamość osoby Jezusa – Jezus wychodzi poza granice Judei,
- woda – do żydowskich oczyszczeń (przemiany wody w wino – J 2,6) oraz jako ważny element religijnego rytu (J 3,5). W Ewangelii Jana Samarytanka mówi o zwykłej wodzie, zaś Jezus zapowiada dar „wody żywej”,
- miejsce kultu – wypowiedź Jezusa na temat świątyni w J 2, 13-22¹³.

Wątki kontynuowane w wersetach, następujących po perykopie (J 4, 43-54):

- trzy zapowiedzi wody żywej (J 4, 10.11.14) – trzy zapewnienia, że syn urzędnika królewskiego żyje (J 4, 50.51.53),
- podróż z Judei do Galilei – J 4, 3: „Jezus opuścił Judeę i odszedł znów do Galilei”,
J 4, 47: „usłyszawszy, że Jezus przybył z Judei do Galilei” oraz J 4, 54: „Ten już drugi znak uczynił Jezus od chwili przybycia z Judei do Galilei”¹⁴.

Warstwa głęboka perykopy

Struktura teologiczna jest złożona i bogata treściowo. Dialog porusza tematy nieugaszonego pragnienia Jezusa (4, 7.9), braku stosunków między Żydami a Samarytanami (4, 9c), wody żywej (4, 10-15), właściwego miejsca kultu (4, 16-26.28-30), zaspokojenia głodu (4, 31-34), żniwa (4, 35-38) oraz Zbawiciela świata (4, 39-42)¹⁵.

¹³ H. Witczyk, *Jezus przynosi Ewangelię Samarii*, „Verbum Vitae” 10 (2006), s. 116.

¹⁴ H. Witczyk, *Jezus przynosi Ewangelię Samarii*, „Verbum Vitae” 10 (2006), s. 116.

¹⁵ S. Mędała, *Ewangelia według św. Jana (rozdziały 1-12)*, Częstochowa 2010, s. 455.

Pierwsza część dialogu (4, 17-15) dotyczy *wody* (*hydōr*). Termin występuje siedem razy na przestrzeni dziewięciu wersetów. Z wodą powiązane są czasowniki *pragnę* (*dipsō*) oraz *pić* (*pein*) oraz słowa: *czepać*, *czepak*, *źródło* i *studnia*. Temat wody nawiązuje do „daru Bożego” i „dawania”.

Druga część dialogu (4, 16-26) dotyczy terminu *oddawać cześć* (*proskynein*), pojawiającego się osiem razy w pięciu następujących po sobie wersetach (4, 20-24). Z oddawaniem czci wiążą się słowa: *góra*, *miejsce kultu*, *duch*, *prawda* i *mąż-mężowie*.

Trzecia część dialogu (4, 31-38) jest rozmową Jezusa z Jego uczniami, dotyczącą *pokarmu*, który posiada podwójne znaczenie – uczniowie zapraszają Jezusa, by się pożywił (pokarmem ziemskim), Jezus natomiast wspomina o pokarmie, którego oni nie znają (pokarm niebieski). Występują tu czasowniki: *jeść*, *spożywać* (*fagein*) oraz rzeczowniki: *brōsis* (*jedzenie*) i *brōma* (*pokarm*). Użyte słownictwo wprowadza temat uprawy roli: *pracować*, *praca*, *siać*, *żąć*, *żniwo*, *zbierać owoc* i *otrzymać zapłatę*. Występujący język metaforyczny podkreśla posłannictwo Jezusa i Jego misję.

Ostatnia część dialogu (4, 39-42) zawiera terminologię komunikacji międzyosobowej. Dominujące w zakończeniu rozmowy czasowniki to: *wiedzieć*, *wierzyć*, *słowo*, *mówienie*, *świadczyć*. Czasownik *pozostać* nawiązuje do świadectwa Jana (1, 36), który ujrzawszy Jezusa nazywa Go *Barankiem Bożym*, zaś pojawiający się w ostatnim werse tytuł Jezusa *Zbawiciel świata*, nawiązuje do czasownika *zbawienie* (4, 22)¹⁶.

Analiza leksykalna wskazuje na strukturę tematyczną:

1. Wprowadzenie: ramy czasowe i przestrzenne (4, 1-6)
2. Spotkanie-dialog Jezusa z Samarytanką (4, 7-26)
 - a. Wprowadzenie: nadejście kobiety i odejście uczniów (4, 7a.8)
 - b. Pierwszy dialog: dar wody żywej (4, 7b.9-15)
 - c. Drugi dialog: postać męża (4, 16-19)
 - d. Trzeci dialog: prawdziwa część dla Boga Ojca (4, 20-24)
 - e. Zakończenie: oświadczenie kobiety i samoobjawienie się Jezusa (4, 25-26)
3. Scena przejściowa: nadejście uczniów i odejście kobiety (4, 27-30)
 - a. Przyjście uczniów (4, 27)

¹⁶ S. Mędala, *Ewangelia według św. Jana (rozdziały 1-12)*, Częstochowa 2010, s. 455.

- b. Odejdźcie kobiety do miasta i jej słowa do Samarytan (4, 28-29)
- c. Wyjście i zbliżanie się Samarytan do Jezusa (4, 30)
- 4. Dialog-instrukcja Jezusa dla uczniów (4, 31-38)
 - a. Pokarm uczniów i pokarm Jezusa (4, 31-34a)
 - b. Instrukcja Jezusa skierowana do uczniów (4, 34b-38)
- 5. Zakończenie: spotkanie-przyjęcie Samarytan (4, 39-42)
 - a. Wiara Samarytan w słowo i świadectwo kobiety (4, 39)
 - b. Spotkanie z Jezusem i zaproszenie do pozostania (4, 40)
 - c. Wiara Samarytan i słowo Jezusa (4, 41)
 - d. Wyznanie wiary przez Samarytan , że Jezus jest *Zbawicielem świata* (4, 42)¹⁷.

Główne wątki perykopy

Woda żywa

Żydowski uczeni w Piśmie uważali Samarytanki za nieczyste od urodzenia, dlatego spotkanie Jezusa z kobietą z Samarii jest problematyczne. Po pierwsze, Żyd nie powinien rozmawiać z żadną kobietą samarytańską. Po drugie, rozmowa z kobietą samotną, bez towarzystwa, uważana była za flirt. Niestosownym było również poproszenie kobiety samotnej o pomoc¹⁸.

Dialog Jezusa z kobietą samarytańską zaczyna się nietypowo – prośbą wyrażającą najbardziej podstawowe pragnienie każdego człowieka: „Daj mi się napić”. Kobieta poznaje ludzką naturę Jezusa – prawdziwego człowieka, w pełni solidarnego z ludźmi. Gest podania komuś wody to znak przyjęcia i gościnności (por. Mt 10,42; Mk 9,41). Jezus opuściwszy Judeę, swoją ziemię (gdzie nie został przyjęty), prosi o gościnę w Samarii¹⁹.

Rozmowa o „wodzie żywej” wprowadza nieporozumienie. Samarytanki, podobnie jak Nikodem, nie rozumie i stawia pytania. Jezus w trakcie odpowiedzi objawia się jej, mówiąc: „Każdy kto pije tę wodę, znów będzie pragnął. Kto zaś będzie pił wodę, którą Ja mu dam, nie będzie pragnął na wieki, lecz woda którą Ja mu dam, stanie się w nim źródłem tryskającym ku życiu wiecznemu” (J 4, 13-14). Chrystus ma na myśli wodę będącą darem wewnętrznym, który

¹⁷ S. Mędała, *Ewangelia według św. Jana (rozdziały 1-12)*, Częstochowa 2010, s. 456.

¹⁸ M. Uglorz, *Rozmowy przy studni*, Dziegielów 2015, s. 20.

¹⁹ M. Uglorz, *Rozmowy przy studni*, Dziegielów 2015, s. 124.

dotknie głębi ludzkiego bytu²⁰, wodę stającą się źródłem tryskającym, która daje życie wieczne i zaspokaja „pragnienie wszelkiego głodu i wszelkich tęsknot duszy ludzkiej”²¹. Jezus poprzez dialog zachęca do zmiany myślenia, jest uprzejmy oraz nie daje odczuć istnienia jakichkolwiek barier pomiędzy nimi. Ukazuje w ten sposób dar Boży (τὴν δωρεάν του θεου). Wyrażenia „dar Boży” i „woda żywa” prawdopodobnie występują jako paralelizmy²².

Pragnienie wody opisane w perykopie można odczytywać w kontekście boskich i ludzkich pragnień: „pragnienia zbawienia wszystkich ludzi, odwzajemnionej miłości, daru łaski Ducha Świętego, oczyszczenia z uwikłania w grzech, poznania prawdy o Bogu i o sobie”²³. Woda materialna, jak i „woda żywa” umożliwiają życie i gaszą pragnienie. Jezus i kobieta z Samarii pragną czegoś, co pozwoli żyć w pełni: wody, miłości, życia, aby móc dawać i otrzymywać.

Ludzka natura Jezusa

Jezus „zmęczony podróżą”, usiadł przy studni, prosząc kobietę, aby naczepała wody i dała Mu się napić. Zarówno zmęczenie, jak i pragnienie wskazują na rzeczywistą cielesność i człowieczeństwo Jezusa²⁴. Zmęczenie Jezusa określone jest czasownikiem *κεκοπιακως*, który występuje również w J 4, 38, przy okazji mowy o trudzie pracy (siew i żniwa). Przemęczenie jest zatem wynikiem siewu, zaś przyczyną odczuwanego trudu – wędrówka (J 4, 6). Jezus wypełnia zadanie otrzymane przez Ojca będąc w drodze. Interpretacja sugeruje więc, że droga Jezusa i trud siewcy utożsamiają się²⁵.

Misja Jezusa

Jezus ukazuje swoją służbę mesjańską na rzecz człowieka. Spotkanie z Samarytanką to przykład wzorcowego spotkania człowieka z Bogiem, który jest zawsze pierwszy i uprzedzający, który w Jezusie szuka człowieka, organizuje pierwsze spotkanie. Pragnienie

²⁰ S. Włodarczyk, *Dialog jako metoda nauczania Jezusa*, „Pedagogika Katolicka” 8 (1/2011), s. 81.

²¹ K. Ziaja, *Specyfika dialogów w Ewangelii św. Jana na przykładzie dialogu z Samarytanką*, „Scriptura Sacra” 20 (2016), s. 119.

²² M. Uglorz, *Rozmowy przy studni*, Dziegielów 2015, s. 125.

²³ M. Mróz, *Jezus i Samarytanka (J 4, 1-42): spotkanie pragnień. Uwagi na kanwie Uper Evangelium S. Ioannis Lectura św. Tomasza z Akwinu*, „Biblica et Patristica Thoruniensia” 14/3 (2021), s. 231.

²⁴ M. Uglorz, *Rozmowy przy studni*, Dziegielów 2015, s. 15.

²⁵ M. Uglorz, *Rozmowy przy studni*, Dziegielów 2015, s. 123.

Jezusa, według św. Tomasza z Akwinu, jest bardzo ważne, skoro sam Syn postanowił prosić. Bóg niczego niepotrzebujący, ukazuje się jako pragnący²⁶.

Wyrażenie *εδει δε* (trzeba było, należało) wskazuje na realizację planu Bożego przez Jezusa, który wybrał drogę przez Samarię. Mógł wybrać inny kierunek wędrówki, jednak Samaria nie usłyszałaby o zbawieniu²⁷. Jezus wręcz spieszy do Samarii, ponieważ wiedział, jak bardzo kobieta przy studni potrzebuje pomocy: ratunku i zbawienia, które tylko w Nim i przez Niego mogła otrzymać.

Studnia

Studnia Jakubowa była głęboka na 30 m, więc zaczerpnięta z niej woda była chłodna i orzeźwiająca, ale bez czerpaka nie można jej dosięgnąć ręką. Święty Tomasz głębię studni odnosi do sensu duchowego. Ukazuje głębokość zbawczej mądrości Bożej, przedstawiając czerpak jako „modlitwę prośby” kierowaną do Jezusa. Jego woda jest najlepsza i potrafi ukoić każde pragnienie²⁸.

„Pięciu mężów”

Rozmowa Jezusa z Samarytanką z prostej prośby „daj mi pić” wychodzi na wymiar moralny. Wzmianka o pięciu mężczyznach wzbudza w Samarytance wstyd. Z pozoru rozmowa dotycząca wody ze studni Jakuba, zyskuje inne znaczenie. Kobieta doświadczyła poznania wewnętrznego i spostrzegła duchową rzeczywistość, co umożliwiło jej dokonanie prawdziwej samooceny oraz przekonanie się o wszechwiedzy Chrystusa²⁹.

Posiadanie pięciu mężów przez Samarytankę utożsamia się z wydarzeniami, które nastąpiły po najeździe Asyryjczyków – zaludnienie Samarii przez pięć obcych plemion

²⁶ M. Mróz, *Jezus i Samarytanka (J 4, 1-42): spotkanie pragnień. Uwagi na kanwie Uper Evangelium S. Ioannis Lectura św. Tomasza z Akwinu*, „Biblica et Patristica Thoruniensia” 14/3 (2021), s. 238.

²⁷ K. Ziaja, //Specyfika dialogów w Ewangelii św. Jana na przykładzie dialogu z Samarytanką//, „Scriptura Sacra” 20 (2016), s. 117-118.

²⁸ M. Mróz, *Jezus i Samarytanka (J 4, 1-42): spotkanie pragnień. Uwagi na kanwie Uper Evangelium S. Ioannis Lectura św. Tomasza z Akwinu*, „Biblica et Patristica Thoruniensia” 14/3 (2021), s. 245.

²⁹ R. Bogacz, M. Ligas, *Jesus and the Samaritan Woman: Meeting with Christ in Karol Wojtyła's Song of the Brightness of Water*, „Religious and Sacred Poetry: An International Quarterly of Religion, Culture and Education” 4/8 (2014), s. 32-33.

czczących siedem bóstw. Niektórzy egzegeci w liczbie pięć dopatrują się aluzji do Pięcioksięgu, który Samarytanie uważali za Pismo natchnione.

U Jana liczba sześć ma charakter symboliczny: sześciu mężczyzn w życiu Samarytanki, szósta godzina, sześć stągwi kamiennych na weselu w Kanie, zaś w symbolice żydowskiej oznacza niedoskonałość. Przeciwnością liczby sześć jest liczba siedem, która w tej samej symbolice oznacza pełnię i świętość³⁰.

Objawienie się Jezusa

Kiedy dialog przechodzi do sprawy kontrowersyjnej pomiędzy Żydami a Samarytanami (kwestia kultu), Jezus naucza, że nie miejsce jest ważne (góra Garizim czy Jerozolima), ale forma i sposób kultu, który ma polegać na oddawaniu czci Bogu „w Duchu i Prawdzie” (*εν πνευματι και αληθεια*) (J 4,23), więc jest wzbudzany przez Ducha Świętego. W oddawaniu Bogu czci „w prawdzie” chodzi o kult płynący z trwającej w człowieku prawdy Chrystusa, obecności Jego Słowa, Jego Objawienia, z pełni wiary w Boga³¹.

Jezus obwieszczając Samarytance, że jest Mesjaszem, używa charakterystycznej formuły: „Ja jestem” (*εγω ειμι*) (J 4, 26). Oczekiwany Mesjasz-Objawiciel przyszedł, jest obecny, rozmawia z Samarytanką. W wyrażeniu *εγω ειμι* nie sposób widzieć aluzji do bóstwa Chrystusa. Jezus podkreśla fakt, że rzeczywiście jest odpowiedzią na mesjańskie oczekiwanie zarówno jej, jak i całego ludu Samarii³².

Przemiana i misja samarytanki

Kiedy Samarytankę prosi: „Abym już nie pragnęła” (J 4, 15), ma na myśli nie tylko ugaszenie pragnienia, ale także oczyszczenie z uwikłania w grzech. Kobieta oddająca się cudzołóstwu, ma świadomość swojego brudu moralnego. Niespodziewanie natrafia na grunt Jezusowej „wody żywej”, zaspokajającej wielkie pragnienie miłości i niosącej ukojenie³³. Kobieta dzięki miłosierdziu zostaje wyzwolona, a moment nawrócenia (przebudzenia) jest nowym

³⁰ S. Mędała, *Ewangelia według św. Jana (rozdziały 1-12)*, Częstochowa 2010, s. 464.

³¹ K. Ziaja, *Specyfika dialogów w Ewangelii św. Jana na przykładzie dialogu z Samarytanką*, „Scriptura Sacra” 20 (2016), s. 120.

³² M. Uglorz, *Rozmowy przy studni*, Dzięgielów 2015, s. 131.

³³ M. Mróz, *Jezus i Samarytanka (J 4, 1-42): spotkanie pragnień. Uwagi na kanwie Uper Evangelium S. Ioannis Lectura św. Tomasza z Akwinu*, „Biblica et Patristica Thoruniensia” 14/3 (2021), s. 249-250.

początkiem. Jej świadomość grzechu stanowi tajemnicę, która łączy ją z Łaską, a także wskazuje na czekające ją zadanie zmagania z otaczającą rzeczywistością³⁴.

Odkrycie w Jezusie Mesjasza przemieniło życie Samarytanki. Kobieta zostawiła „swój dzban” (symbol starego Prawa), z którego czerpała wodę gaszącą pragnienie. Zostawienie dzbana jest znakiem zamknięcia pewnego etapu, zrzucenia ciężaru, który nosiła dzień po dniu³⁵. Otrzymała coś wartościowszego – wodę żywą, objawienie. Doświadczenie odkrycia Jezusa było tak silne, że pobiegła do miasta, aby oznajmić, czego doświadczyła i zaprosić rodaków do przeżycia osobistego spotkania z Jezusem. Czyni to na słowo Jezusa: „idź!”. Głoszone orędzie jest wypełnieniem czasu zbawienia zapowiedzianego przez proroka: „Gdy uleczę Izraela, jawną się stanie wina Efraima, a razem z nią występki Samarii” (Oz 7,1)³⁶. W ostatniej części perykopy mieszkańcy Samarii przybywają do Jezusa, zapraszają na gościnę i pragną Go słuchać. Do kobiety zaś kierują słowa: „Wierzymy już nie dzięki twemu opowiadaniu, na własne bowiem uszy usłyszeliśmy i jesteśmy przekonani, że On prawdziwie jest Zbawicielem świata”. Wypowiedziane przez Samarytan zdanie jest wyznaniem wiary oraz odpowiedzią na objawienie się Jezusa jako daru i dawcy zbawienia.

Pokarm

Oddalenie Samarytanki występuje równocześnie z pojawieniem się uczniów, którzy powracających z miasta z pożywieniem dla swego Nauczyciela. Ewangelista, na podstawie mowy Jezusa, ukazuje, że ani pokarm, ani woda nie są potrzebne do życia. Jezus zapewnia swoich uczniów, że posiada pokarm, którego oni jeszcze nie znają, a który zapewnia życie wieczne (analogicznie jak woda w rozmowie z Samarytanką). Niektórzy egzegeci dopatrują się związku pomiędzy wodą a chlebem. Woda jako symbol macierzyństwa i Ducha Świętego, wiąże się z „matką ziemią” i z rodzeniem. Natomiast chleb jako symbol ojcostwa, owocem pracy i relacji międzyludzkich, wiąże się z „działaniem”, „wołą”, „misją” i „Ojcem”³⁷.

Żniwa

³⁴ R. Bogacz, M. Ligas, *Jesus and the Samaritan Woman: Meeting with Christ in Karol Wojtyła's Song of the Brightness of Water*, „Religious and Sacred Poetry: An International Quarterly of Religion, Culture and Education” 4/8 (2014), s. 33.

³⁵ M. Niemiec, *PRZEŁOM. Potem kobieta zostawiła swój dzban*, w: *Jezus rzekł do Samarytanki „Daj mi pić!”*. Zbiór kazań wygłoszonych w trakcie Tygodnia modlitw o jedność chrześcijan, red. A. Palion, s. 27.

³⁶ M. Uglorz, //Rozmowy przy studni//, Dzięgielów 2015, s. 133.

³⁷ S. Mędała, *Ewangelia według św. Jana (rozdziały 1-12)*, Częstochowa 2010, s. 450.

Jezus w swojej wypowiedzi metaforę żniw stosuje na określenie Samarytan, którzy przychodzą do Niego jak do Mesjasza. Reprezentują oni „żniwa” Samarii, która odnajduje prawdziwego małżonka i swą płodność. Występujący w perykopie obraz ziemi przynoszącej bogaty urodzaj jest symbolem powrotu Samarytan do Boga.

Jezus przemawia w Samarii cztery miesiące przed żniwami (na koniec zasiewu), które w Palestynie zaczynają się na przełomie kwietnia i maja, oznajmiając, że czas żniw już nadszedł. Wypowiedź Jezusa oznacza, że Jego czas jest równocześnie czasem zasiewu i żniwa. Siewcą jest Ojciec, a On jest ziarnem, które przynosi plon obfity.

Podsumowanie

Perykopa o spotkaniu Jezusa z Samarytanką miała na celu ukazanie, że Ewangelia zawierająca w sobie dar Ducha, stała się źródłem wiary w Zbawiciela świata. Uwidacznia się to w przemianie mieszkańców Samarii za sprawą głoszenia świadectwa kobiety samarytańskiej. Perykopa podkreśla posłannictwo Jezusa, które objawia się w sianiu ziarna, głoszeniu miłości Ojca i wzywaniu do nawrócenia. Wszystkim, którzy za Nim pójdą obiecuje życie wieczne.

Bibliografia

Monografie autorskie

- Mędała S., *Ewangelia według św. Jana (rozdziały 1-12)*, Częstochowa 2010.
- Uglorz M., *Rozmowy przy studni*, Dziegielów 2015.
- Urbanek B., *Ewangelia według Świętego Jana*, Katowice 2020.

Artykuły w zbiorze tekstów:

- Niemiec M., *PRZEŁOM. Potem kobieta zostawiła swój dzban*, w: *Jezus rzekł do Samarytanki „Daj mi pić!”*. Zbiór kazań wygłoszonych w trakcie Tygodnia modlitw o jedność chrześcijan, red. A. Palion, s. 25-28.

Artykuły w czasopiśmie:

- Bogacz R., Ligas M., *Jesus and the Samaritan Woman: Meeting with Christ in Karol Wojtyła's Song of the Brightness of Water*, „Religious and Sacred Poetry: An International Quarterly of Religion, Culture and Education” 4/8 (2014), s. 27-50.
- Mróz M., *Jezus i Samarytnaka (J 4, 1-42): spotkanie pragnień. Uwagi na kanwie Uper Evangelium S. Ioannis Lectura św. Tomasza z Akwinu*, „Biblica et Patristica Thoruniensia” 14/3 (2021), s. 231-258.
- Witczyk H., *Jezus przynosi Ewangelię Samarii*, „Verbum Vitae” 10 (2006), s. 115-137.
- Włodarczyk S., *Dialog jako metoda nauczania Jezusa*, „Pedagogika Katolicka” 8 (1/2011), s. 78-83.
- Ziaja K., *Specyfika dialogów w Ewangelii św. Jana na przykładzie dialogu z Samarytanką*, „Scriptura Sacra” 20 (2016), s. 107-121.